

กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Participatory Communication Process to Mobilize The Management of The Small And Micro Community Enterprises in Nakhon Pathom Province Based on The Philosophy of Sufficiency Economy

ดร.สุชาดา แสงดวงดี*

ผศ.ดร.เยาวภา บัวเวช**

ดร.มาริษา สุจิตวนิช

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสาร 2) ศึกษากระบวนการสื่อสาร และ 3) ศึกษาแนวทางการสร้างกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 33 คน ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ใช้การวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อความ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ใช้สถิติพรรณนาและสถิติการวิเคราะห์ปัจจัย ผลการศึกษาที่สำคัญ มีดังนี้

1. กระบวนการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากหน่วยงานรัฐไปสู่วิสาหกิจชุมชน และจากประธาน/กรรมการ บริหาร และไปสู่สมาชิกแบบเป็นองค์รวม โดยตรงยังไม่มี มีแต่กระบวนการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้แบบแยกส่วนซึ่งสามารถเชื่อมโยงสู่การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น โดยกระบวนการสื่อสารจะเริ่มต้นจากต้นแหล่งสาร (information sources) มีหนังสือราชการมายังจังหวัดเพื่อแจ้งแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอทั้ง 7 อำเภอในจังหวัดนครปฐม ซึ่งจะทำหน้าที่ในฐานะผู้เข้ารหัสสาร (first encoders) โดยมีบุคลากรจากภาคีที่เกี่ยวข้อง เป็นกลไกเสริมผ่านกิจกรรมการอบรม การประชุมและสื่อเฉพาะกิจ ส่วนประธาน/กรรมการบริหารทำหน้าที่เข้ารหัสสารเป็นคนที่ 2 (second encoders) ในการถ่ายทอดสารไปสู่สมาชิก โดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น การใช้สื่อบุคคล การประชุม การออกหนังสือ เครือข่ายสมาชิก การพูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการ และการโทรศัพท์ติดต่อสื่อสาร ฯลฯ

2. ผลการจัดกลุ่มแนวทางการสร้างกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยสถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) พบว่าสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มที่ 1 การพัฒนาองค์ประกอบและกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ และ 2) กลุ่มที่ 2 การพัฒนาสมาชิกและกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

งานวิจัยเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวม

* อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

*** อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ทั้งประธาน/กรรมการบริหารและสมาชิกให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบเป็นองค์รวมด้วยการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานพร้อมกับการพัฒนาระบบ รูปแบบและกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคีที่เกี่ยวข้องและวิสาหกิจชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปในแนวทางเดียวกัน อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

Abstract

This article entitled on "PARTICIPATORY COMMUNICATION PROCESS TO MOBILIZE THE MANAGEMENT OF THE SMALL AND MICRO COMMUNITY ENTERPRISES IN NAKHON PATHOM PROVINCE BASED ON THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY" has 3 objectives; 1) to study communication elements, 2) to study communication process and 3) to study guidelines for participatory communication process to mobilize SMCEs in Nakhon Pathom Province based on the philosophy of sufficiency economy status. The data collecting techniques are comprised of qualitative techniques using non-participant observation and in-depth interview. The common themes analysis technique was brought to analyze qualitative data while descriptive statistics and factor analysis were brought to analyze quantitative data derived. The main research results are as follows:

1. There is no direct and holistic communication process to mobilize SMCEs management based on the philosophy of sufficiency economy from public agencies to SMCEs and from SMCEs chairmen and committees to their members but the communication process to inform and transmit some kinds of information and knowledge that can transfer to the SMCEs management based on the philosophy of sufficiency economy. The process begin as the information sources send the official letters to the secretary office of Nakhonpathom province or provincial public agencies involved to spread information, knowledge and practical guidelines for SMCEs management based on the philosophy of sufficiency economy to public agencies involved in 7 district of Nakhonpathom province which will take charge as first encoders to provide these messages via training course, meeting, specialized media by having academics and partners involved as supporters. Then SMCEs chairmen and committees will take charge as the second encoders to distribute these messages to their members via personal media, meeting, official letters, membership communication network, small talk and telephone etc.

2. The result of participatory communication process to mobilize the SMCEs management based on the philosophy of sufficiency economy processing with exploratory factor analysis statistic can be grouped into 2 factors: 1) the development of participatory communication components and process of public agencies and 2) the development of member and participatory communication process within SMCEs group.

The research propose that public agencies involved should pay much important to

improve knowledge on the principles of managing SMCEs based on the philosophy of sufficiency economy holistically both their personal and SMCEs chairmen, committees and members via standard workshop training course together with the improvement of participatory communication system , form and process to mobilize SMCEs management based on the philosophy of sufficiency economy between public agencies , partners, and SMCEs groups concretely and continuously.

บทนำ

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มีความจำเป็นเนื่องจากวิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise: SMCE) คือ กิจการที่ชุมชนและคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมการผลิตสินค้า/บริการ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ และการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทำให้กล่าวได้ว่าการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (เสรี พงศ์พิศ (2544 อ้างใน นงคราญ กาญจนประเสริฐและคณะ, 2547) อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ครบถ้วนตามกระบวนการนับตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มฯ จนถึงการดำเนินงานในองค์ประกอบต่างๆ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นจำนวนมากต้องปิดตัวลงทั้งที่เปิดดำเนินการได้เพียง 1-2 ปีเท่านั้น ทั้งนี้สืบเนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งกลุ่มโดยกรรมการบริหารเพื่อหวังผลในการของบประมาณจากหน่วยงานรัฐ การกำหนดนโยบายรัฐที่ผิดพลาดด้วยการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเชิงปริมาณ และการขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติา แสงดวงดี เขียวภา บัวเวช และ มาริษา สุจิตวนิช (2555) (2) ที่พบว่า ประธาน/กรรมการบริหาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม ยังขาดความรู้ความเข้าใจ

ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยงานวิจัยเสนอให้เจ้าหน้าที่รัฐของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่เผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ พร้อมกับให้คำแนะนำในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแก่กรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องจนสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ในส่วนของกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตัวเองได้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทำเป็นตัวอย่างและเห็นความสำคัญของการทำบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดแนวคิดการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สมาชิกเข้าใจอย่างชัดเจน และนริศร์ มีเจริญ (2547) ที่เสนอให้มีการแก้ปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้วยการจัดอบรมด้านวิชาการและการศึกษาดูงานระหว่างสมาชิก การสร้างจิตสำนึกการเป็นสมาชิกกลุ่มและการศึกษาดูงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ดังนั้น บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนแนวคิดการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสาร 2) ศึกษากระบวนการสื่อสาร และ 3) ศึกษาแนวทางการสร้างกระบวนการสื่อสาร